

Posudek oponenta na diplomovou práci Darji Janištové „Sociální exkluze ve školní třídě“.

Téma práce bylo zvoleno vhodně, je zajímavé a aktuální. Teoretická část je věnována problémům sociálního začleňování do skupiny, především školní třídy. První kapitola věnovala autorka charakteristice sociálního vyčlenění a vymezení jejích forem. Cílem exkluze je vyloučení někoho, což zahrnuje i tendenci přimět k takovému postoji také ostatní členy skupiny. Sociální exkluze může souviset se šikanou a být její součástí, resp. předstupněm, ale stejně tak může jít i o pouhé přehlížení někoho, kdo do skupiny nezapadá. Autorka vztah exkluze k šikaně podrobněji analyzuje. Exkluze může mít 2 formy: aktivnější odmítání a pouhé ignorování. Charakteristika aktérů sociální exkluze je jasná, skupina je z tohoto hlediska jednoznačně strukturovaná. Lze souhlasit s názorem autorky, že se na ní podílejí všichni zúčastnění. Zajímavou kapitolou je pojetí konstruktů divnosti obětí sociálního vyčlenění. Dobře zpracovaná je i kapitola věnovaná důsledkům sociální exkluze.

Druhá kapitola teoretické části se zabývá školní inkluzí, nejprve z obecného hlediska, ale i z pohledu různých aktérů, kteří ji mohou ovlivnit. Zpracování této kapitoly odpovídá obecně akceptovanému přístupu, komplikace, které se v souvislosti s ní mohou objevit, autorka neřeší. Není pochyb o tom, že důležitá je prevence, ale možná by bylo vhodné dodat hned v názvu čeho by se měla týkat. Autorka vychází z pojetí prevence všech sociálně patologických jevů obecně. Mezi preventisty řadí i školního psychology, jejich roli se věnuje podrobněji.

Praktická část. Cílem výzkumu bylo zmapovat pohled školních psychologů na děti, které jsou vyčleňované ze skupiny. Autorka se zajímala i o to, jaké mají tito lidé zkušenosti s efektivitou preventivních programů. Zkoumanou skupinu tvořilo 8 školních psychologů, což je vzhledem k použití kvalitativní metody výzkumu dostačující. Autorka použila k získání potřebných informací polostrukturovaného rozhovoru, což je vhodné. Stanovené výzkumné otázky byly hodně široce pojaté, ale jsou jasně vztažené k základnímu problému, a proto je lze akceptovat. Metoda, která byla použita k vyhodnocení dat, byla vhodně zvolena. Str. 35 – tabulku by bylo vhodné označit a očíslovat. Získané poznatky autorka postupně zpracovává v dílčích kapitolách podle jednotlivých témat. Zajímavé je pojednání o tom, jak školní psychologové chápou sociálně vyčleněné žáky. Jsou to děti, které se nějak liší. Představa odlišnosti logicky souvisela s konstruktem divnosti, často jde o děti, jimž ostatní nerozumí, ale i o děti, které nedokáží s ostatními komunikovat. Lze souhlasit s tvrzením, že sociální vyčlenění je přirozený jev. Druhá výzkumná otázka se vztahovala ke spolupráci školního psychologa s dalšími lidmi, především s učiteli. Text je zajímavý, lze se dozvědět i to, jak daný problém učitelé řeší a jak školní psychologové nahlíží na schopnost učitelů pracovat se sociálním vyloučením. Názory na to jsou dost rozdílné, nejspíš proto, že různá je i realita. Vztah školního psychologa s rodiči je takové zajímavý, ochota ke spolupráci se liší podle toho, jakou rodinu jde.

Autorka analyzuje i názory školních psychologů na efektivitu programů prevence, text je dobře zpracovaný a potvrzuje, že s prevencí je třeba začít co nejdříve. Pokud již došlo k sociální exkluzi, školní psychologové se domnívají, že je hlavně třeba si takové situace všimnout a takovým dětem naslouchat, případně je podpořit. Především je třeba zjistit, o co jde. Pokus o začlenění je třeba řešit citlivě jak z hlediska načasování, tak provedení. Diskuze je zpracována s ohledem na stanovené výzkumné otázky, což je vhodné. Závěr je shrnutím celé práce.

Předložená diplomová práce odpovídá požadavkům, a proto je možné ji doporučit k obhajobě.
Navrhovaná klasifikace: I

V Praze dne 17. srpna 2019

Prof. PhDr. RNDr. M. Vágnerová, CSc.